

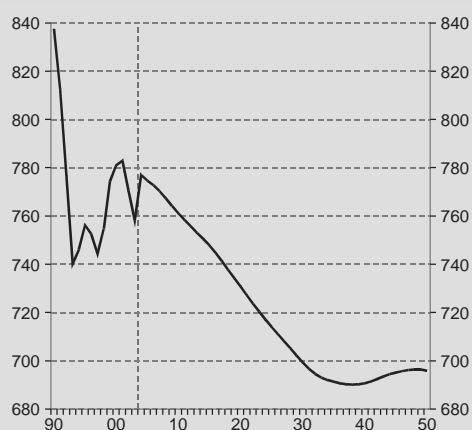
## Offentliga finanser på längre sikt – fler arbetade timmar behövs för att möta utvecklingen

Målet om 2 procents överskott i det offentliga finansiella sparandet motiveras bl.a. med att det krävs en buffert av ackumulerade överskott för att kunna hantera de offentligfinansiella konsekvenserna av att befolkningens åldersstruktur gradvis förändras.

Åldersstrukturen ändras redan inom ett par år och än mer efter 2015–2020.

Den offentliga sektorns inkomster beror bl.a. på hur antalet arbetade timmar i ekonomin utvecklas. Utgiftssidans utveckling påverkas i hög grad av antalet invånare. Antalet arbetade timmar per invånare är därför en relevant kvot att analysera för att bedöma de offentliga finansernas långsiktiga uthållighet. I diagram 178 nedan (från *Lönebildningsrapporten 2005*) så framgår det att antalet arbetade timmar per invånare sjunker drastiskt framöver, i synnerhet efter 2015–2020. Påfrestningarna på de offentliga finanserna kommer därför att bli mycket stora.

Diagram 178 Antal arbetade timmar per invånare



Anm. Perioden efter 2004 avser trendmässig utveckling d.v.s. exklusive konjunkturvariationer.  
Källor: Statistiska centralbyrån och Konjunkturinstitutet.

I *Lönebildningsrapporten 2005* presenterades beräkningar som visar att den demografiska utvecklingen redan under den kommande tioårsperioden innebär sådana påfrestningar att det offentligfinansiella sparandet, under antagande om oförändrad standard och oförändrade skattesatser, hamnar långt under den målsatta nivån (se diagram 179).

## Demografin påverkar de offentliga finanserna på många sätt

Några huvudområden där demografiska effekter är särskilt tydliga är:

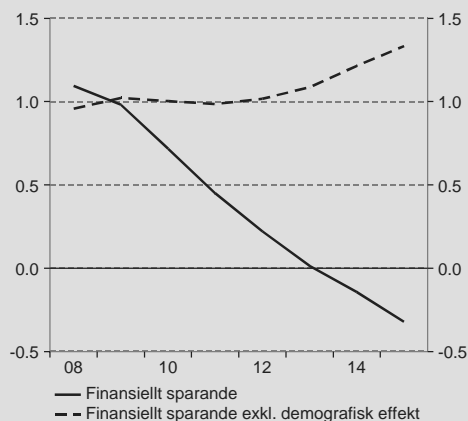
- Ålderspensionssystemet
- Offentlig konsumtion
- Transfereringar till hushåll

Pensionsutgifternas omfattning varierar med antalet personer som är minst 65 år. Det finansiella sparandet försämras också tämligen kraftigt av att nyttillkommande pensionärer i genomsnitt har en högre pensionsgrundande inkomst än de pensionärer som lämnar systemet under perioden 2005–2015.

Utgifterna för de offentligt tillhandahållna tjänsterna är av naturliga skäl ojämnt fördelade över åldersgrupperna. En babyboom ställer krav på fler platser i barnomsorgen medan ett ökat antal äldre ökar behovet av äldreomsorg. I de beräkningar som ligger till grund för **diagram 179** har de offentliga konsumtionsutgifterna per åldersgrupp hållits konstanta. Ett sådant antagande om oförändrad standard innebär t.ex. att det råder oförändrad personalitet inom barn- och äldreomsorgen under hela perioden.

Den allt äldre befolkningen kommer att skapa behov av allt fler arbetade timmar inom offentlig sektor vid oförändrad standard. Utgifterna för offentlig konsumtion kommer därmed att öka som andel av BNP.

Diagram 179 Demografisk utveckling och det offentligfinansiella sparandet  
Procent av BNP



Anm. Beräkningarna är från *Lönebildningsrapporten 2005*.  
Källa: Konjunkturinstitutet.

Transfereringarna till hushållssektorn påverkas också i hög grad av den demografiska utvecklingen. Några exempel är barnbidrag, studiehjälp, studie-medel, föräldraförsäkring, garantipension och bostadstillägg till pensionärer.

Som nämnts ovan är kalkylen genomgående präglad av antagandet om oförändrad standard. För hushållstransfereringarna innebär detta antagande att en rad bidrag indexerats med löneutvecklingen. Utan sådan indexering skulle transfereringarna bli successivt allt lägre i förhållande till den genomsnittliga inkomsten.

### **Den demografiska effekten mildras om antalet arbetade timmar ökar**

Om effektiviteten inom offentlig sektor ökar behövs inte samma personaltäthet som hittills för att bibehålla oförändrad standard inom verksamheten. Ett sådant scenario skulle generera ett starkare offentligt sparande än det som beskrivits ovan. En annan väg att klara överskottsmålet skulle kunna vara att höja skatterna. Detta är emellertid en riskabel väg då skattehöjningar tenderar att påverka arbetsutbudet i negativ riktning<sup>40</sup>. En tredje väg att klara överskottsmålet skulle kunna vara att genomföra strukturella reformer som ökar arbetsutbudet och därmed antalet arbetade timmar och skatteintäkterna.

Några exempel på åtgärder som kan påverka arbetsutbudet i positiv riktning är insatser som minskar sjukfrånvaron och insatser som ökar integrationen av invandrare på arbetsmarknaden. I de kalkyler som beskrivits ovan är den totala ohälsan, mätt som antal individer som är sjukskrivna eller förtidspensionerade, prognostiserad att ligga på en relativt stabil nivå från och med 2008. Om utvecklingen på ohälsoområdet blir gynnsammare och resulterar i fler arbetade timmar samtidigt som utgiftstrycket dämpas, kommer de offentliga finanserna att stå bättre rustade inför den kommande demografiska utmaningen.

<sup>40</sup> För vidare diskussion se avsnittet ”Ekonomiska drivkrafter för arbete” och fördjupningsrutan ”Låg utbytesgrad vid övergång från arbetslöshet till arbete”.